

EU-RIKOSOIKEUS

Sakari Melander

TALENTUM ■ Helsinki 2015

2., uudistettu painos

Copyright © 2015 Talentum Media Oy ja Sakari Melander
Yhteistyössä Lakimiesliiton kustannus

ISBN 978-952-14-2408-3
ISBN 978-952-14-2409-0 (verkkokirja)
ISBN 978-952-14-2612-4 (sähkökirja)

Taitto: NotePad, www.notepad.fi
Kansi: Outi Pallari

BALTO Print
Liettua 2015

Anna palautetta kirjasta: www.talentumshop.fi

Sisällys

ALKUSANAT	V
LYHENNELUETTELO	XVII
I EU-RIKOSOIKEUDEN PERUSKYSYMYKSIÄ	1
1 EU-rikosoikeuden historiaa.....	3
1.1 Aika ennen Maastrichtia	3
1.2 Maastrichtin sopimus	5
1.3 Amsterdamin sopimus	10
1.4 Lissabonin sopimus	15
2 Keskeisiä käsitteitä	20
2.1 Euroopan unionin rikosoikeus (EY- ja EU-rikosoikeus)	20
2.2 Euroopan neuvoston rikosoikeus	23
2.3 Eurooppalainen rikosoikeus.....	32
II EU:N INSTITUUTIOT JA RIKOSOIKEUS	35
1 Komissio.....	35
2 Euroopan unionin neuvosto.....	39
3 Euroopan parlamentti	41
4 Eurooppa-neuvosto.....	43
5 EU-tuomioistuin	45
III EU-RIKOSOIKEUDEN KANSALLINEN KÄSITTELY	57
1 Eduskunnan vaikutusmahdollisuus	58
1.1 U-kirjelmä.....	58
1.2 E-kirjelmä.....	62

Sisällys

2	Kansallisten parlamenttien vaikutusmahdollisuus EU:ssa.....	66
3	Kansalliset virkamiehet EU:n työryhmissä ja EU:ssa ...	71
3.1	Neuvoston työryhmät ja CATS.....	71
3.2	Coreper	74
3.3	Pysyvät edustajat.....	76
IV	EU-RIKOSOIKEUDEN INSTRUMENTIT	77
1	Asetus	79
2	Direktiivi	83
3	Päätös	85
4	Yleissopimus	86
5	Puitepäätös	87
6	Soft law -instrumentit	90
V	EU-OIKEUDEN VAIKUTUSTAVAT JA RIKOSOIKEUS	93
1	Suora sovellettavuus	93
2	Välitön oikeusvaikutus.....	94
3	Tulkintavaikutus	101
4	EU-oikeuden etusija	111
5	EU-rikosoikeus ja kansallinen lainsäätäjä	113
5.1	Uudelleenkirjoittamismenettely	117
5.2	Sekamuotoinen voimaansaattaminen	120
6	EU-rikosoikeus ja kansallinen lainsoveltaja.....	125
6.1	Kansallisessa säännöksessä viitataan suoraan EU-oikeuteen	126
6.2	Kansallinen rikossäännös merkityksellinen perussopimusten kannalta.....	129
6.3	Rikoslainsäädäntö saa sisältönsä rikoslain ulkopuolisesta lainsäädännöstä, joka sisältää täytäntöönpantua EU-oikeutta	146
6.4	Kansallinen rikossäännös on seurausta EU-oikeuden kansallisesta voimaansaattamisesta.....	150

VI EU-RIKOSOIKEUDEN PERIAATTEET	157
1 Laillisuusperiaate.....	157
2 Toissijaisuusperiaate	163
3 Suhteellisuusperiaate	167
4 Perus- ja ihmisoikeudet ja EU-rikosoikeus	176
5 Komission ja parlamentin EU-rikosoikeutta koskevat periaatteet	182
VII EU-RIKOSOIKEUDEN KESKEISET TOIMINTATAVAT	187
1 Vastavuoroinen tunnustaminen.....	187
1.1 Vastavuoroisen tunnustamisen käsite	190
1.2 Vastavuoroisen tunnustamisen oikeusperusta	195
1.3 Vastavuoroisen tunnustamisen kohde	200
1.4 Vastavuoroisen tunnustamisen instrumentit.....	210
2 Aineellisen rikoslainsäädännön lähentäminen.....	213
2.1 Aineellisen rikoslainsäädännön lähentämisen käsite	213
2.2 Aineellisen rikoslainsäädännön lähentämisen oikeusperusta.....	217
2.3 Aineellisen rikoslainsäädännön lähentämisen kohde – rikokset ja seuraamukset.....	226
2.4 Aineellisen rikoslainsäädännön lähentämisen kohde – yleiset opit.....	237
2.5 Rikoslainsäädäntöjen lähentämisen instrumentit	246
VIII EU:N RIKOSOIKEUDELLISET INSTITUUTIT	251
1 Europol.....	251
2 Eurojust	255
3 Euroopan syyttäjänvirasto (EPPO).....	257
4 Euroopan oikeudellinen verkosto (EJN).....	262
5 OLAF	263
IX VASTAVUOROINEN TUNNUSTAMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ.....	265
1 Eurooppalainen pidätysmääräys	265
2 Sakkopuitepäätös	290

Sisällys

3	Omaisuu den tai todistusaineiston jäädyttäminen	296
4	Konfiskaatiopäätökset	299
5	Tuomioiden huomioon ottaminen	302
6	Tuomittujen siirtämistä koskeva puitepäätös	312
7	Ehdolliset rangaistukset ja vaihtoehtoiset seuraamukset	317
8	Eurooppalainen todisteiden luovuttamismääräys (European Evidence Warrant, EEW)	322
9	Rikosrekisteritietojen vaihto	325
10	Poissaolotuomiot	331
11	Toimivaltaristiriidat rikosoikeudellisissa menettelyissä	333
12	Eurooppalainen valvontamääräys	336
13	Eurooppalainen suojelumääräys	340
14	Eurooppalainen tutkintamääräys (EIO)	346
15	Uhridirektiivi	349
16	Prosessuaalisia oikeuksia koskeva rikosprosessioikeudellinen lähentäminen	352
17	Käännökset ja tulkkaus	354
18	Tiedonsaantioikeus rikosoikeudellisissa menettelyissä ..	360
19	Oikeus avustajaan rikosoikeudellisissa menettelyissä ..	366
20	Syyttömyysolettamaa, epäiltyä tai syytettyä olevien lasten suojelua ja oikeusapua koskevat direktiiviehdotukset	368
X	RIKOSLAINSÄÄDÄNTÖJEN LÄHENTÄMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ	371
1	EU:n taloudellisten intressien suojaaminen	371
2	Järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistuminen	379
3	Rahanväärennys	390
4	Maksuvälinepetokset	401
5	Rahanpesu	410
6	Terrorismi	414
7	Ihmiskauppa	430
8	Laiton maahantulo, kauttakulku ja maassa oleskelu	440
9	Ympäristön suojelu rikosoikeudellisin keinoin	448

10 Lahjonta yksityisellä sektorilla	453
11 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja lapsipornografia .	457
12 Laiton huumausainekauppa	467
13 Konfiskaatio.....	474
14 Tietoverkkorikokset	479
15 Alusten aiheuttama ympäristön pilaantuminen	490
16 Rasismi ja muukalaisviha	494
17 Markkinoiden väärinkäyttö.....	502
LÄHTEET	507
ELEKTRONISET LÄHTEET	522
VIRALLISLÄHTEET	524
OIKEUSTAPAUKSET	555
ASIAHAKEMISTO	561